

UZ OVAJ BROJ

Ovaj broj »Revije za sociologiju« posvećen je simpoziju, održanom 28. i 29. svibnja 1979. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, na temu »Sociologija i socijalizam«. Skup su organizirali Sociološko društvo Hrvatske, Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu i Centar za društvena istraživanja, a u povodu 15-godišnjice osnivanja Odsjeka za sociologiju i Instituta za društvena istraživanja.

Na simpoziju je podneseno petnaestak saopćenja a održana su i dva okruga stola na temu »Položaj sociologije u svijetu i u nas«. Simpozij je privukao veliku pažnju sociološke kao i šire javnosti. Posebno valja istaći aktivno sudjelovanje sociologa iz drugih sredina (Skopje, Beograd, Ljubljana, Split, Zadar, Rijeka, Osijek). Moglo se pomisliti da se radi o savjetovanju Jugoslavenskog udruženja za sociologiju!

U ovom broju donosimo dio saopćenja koja su podnesena na simpoziju kao i dio autoriziranih intervencija pojedinih učesnika za vrijeme odvijanja okruglih stolova. U rubrici »aspekti« objavljujemo i rad D. Dimitrova koji se po aktualnosti uklapa u problematiku koja je na savjetovanju bila raspravljana, a koji tamo nije bio podnesen.

Do kakvih je rezultata simpozij doveo? U prvom redu, utvrđeno je da je sociologija na Odsjeku za sociologiju od svog osnutka (1963) imala veoma dinamičan razvoj, da je privukla (i dalje privlači) velik broj studenata te da se posebno u nekoliko posljednjih godina Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu kadrovski »ojačao« u toj mjeri da je u mogućnosti u potpunosti samostalno organizirati studij sociologije.

Utvrđeno je, također, da je dinamičan razvoj sociologije toliko karakterističan u svijetu pa i u nas u šezdesetim i prvoj polovici sedamdesetih godina bio donekle zaustavljen, da ne kažemo, onemogućen u posljednje vrijeme. Ideja o »krizi sociologije« bila je spominjana više puta, a o njoj se i u širim krugovima gotovo paušalno i kolokvijalno govori kao o nekoj »sudbini« te znanosti. Na savjetovanju je, međutim, prevagnula ideja o krizi društvenih uvjeta u kojima sociologija kao bitna kritička i humanistička disciplina pokušava djelovati, a koji su se znatno pogoršali u posljednjih nekoliko godina. Dokaza takvoj tvrdnji je mnogo: intelektualna dinamika se gotovo uopće ne osjeća posljednjih godina, redoviti godišnji (i češći) sastanci i skupovi jugoslavenskih sociologa se gotovo uopće ne održavaju, »velikih« istraživačkih studija gotovo i nema, i časopisi i povremene publikacije teško se probijaju na svjetlo dana, nekada intenzivna internacionalna suradnja sada je gotovo u potpunosti izostala, i sl. Dakle, ako se govori o »uzrocima krize«, potrebno ih je prije potražiti u društvenim uvjetima i društvenoj klimi, pa tek onad u krizi »sociologije kao sociologije«.

Poseban aspekt razmatranja položaja sociologije u nas predstavlja odnos sociologije i marksizma. Činilo se da je taj odnos jednom zauvijek bio riješen, prije kojih dvadesetak godina, no razvoj situacije u posljednjih nekoliko godina pokazuje na žalost da ga je ponovo potrebno raščićavati. Zamjena sociologije (i filozofije) u obrazovanju na srednjem nivou marksizmom i TIPSS-om, njen uvjetni položaj uopće u srednjoškolskom obrazovanju, značajno je smanjio mogućnost zapošljavanja diplomiranih sociologa.

Međutim, uvođenje marksizma u srednjoškolsko obrazovanje i njegova institucionalizacija dovela je sociologiju i u nedefiniran institucionalni položaj. Što treba da predaju (ako uopće treba) profesori sociologije? Naši diplomirani studenti uspijevali su se zapošljavati u srednjem obrazovanju kao nastavnici marksizma i TIPSS-a tek nakon odslušanog i položenog dopunskog studija tih područja, što znači da studij sociologije nije bio priznat kao adekvatan za istraživanje spomenutih poslova. Naravno, u takvoj situaciji nije bilo teško potegnuti niti temu o stupnju »marksističnosti« sociologije, elegantno se oslanjajući na poznatu krilaticu da je marksizam »i filozofija, i sociologija i metoda i dijalektički materijalizam i ... td.«. Oblaci »dijamata« i dogmatskog doktrinarnog marksizma ponovno su se nadvili, a prostor djelovanja humanistički i kritički orijentirane sociologije se suzio.

Najnovije tendencije ipak govore o mijenjanju situacije. Proces pripreme uvođenja posebnih sociologija u neke srednjoškolske centre je započeo, a čini se da će se slično, poslije beskrajnih diskusija, desiti i na nekim od fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (uvođenje posebnih sociologija prilagođenih karakteru studija na pojedinim fakultetima).

To, naravno, ne znači da su se društveni uvjeti, a time i mogućnost djelovanja sociologije bitno izmijenili. Radi se samo o nekim početnim koracima u području prosvjete, a ostaje još mnogo neriješenih problema — ponovno pokretanje intenzivnog profesionalnog života u sociologiji, okupljanje na makro projektima na nivou Jugoslavije, definiranje uloge i statusa humanističkih znanosti u nas, i sl.

Naznačivši neke osnovne karakteristike problema o kojima se raspravljalo na ovom simpoziju, želimo otvoriti diskusiju o položaju sociologije u nas i o perspektivi njenog razvitka. Neka ovaj broj »Revije za sociologiju« posluži kao podloga raspravi.

Uredništvo